

GÈNERE I DESENVOLUPAMENT, DOS CONCEPTES QUE HAN DE SER INSEPARABLES

GÉNERO Y DESARROLLO, DOS CONCEPTOS QUE DEBEN SER INSEPARABLES

Indira Ghandi digué: “No volem que ens doneu peixos, volem que ens doneu la canya de pescar.” Aquesta frase féu història i contribuí a fer que la “caritat” deixés pas a la idea del desenvolupament sostenible en la cooperació internacional.

Indira Ghandi dijo: “No queremos que nos deis peces, queremos que nos deis la caña de pescar.” Esta frase hizo historia y contribuyó a que la “caridad” diera paso a la idea del desarrollo sostenible en la cooperación internacional.

Des de llavors, els organismes internacionals han anat, amb millor o pitjor fortuna, dissenyant polítiques amb la intenció que la població fos beneficiària i coparticip en l'únic desenvolupament possible, el desenvolupament humà. Però el desenvolupament humà és impossible sense les dones. Això, que sembla un tòpic, és un pensament que s'ha obert pas amb molta dificultat, potser perquè la ceguesa és consubstancial a la condició humana. Al llarg dels anys seixanta, s'anaren introduint una sèrie d'enfocaments en els programes de desenvolupament. El primer fou l'enfocament de Benestar en els seus vessants Antipobresa i Eficiència.

Desde entonces, los organismos internacionales han ido, con mejor o peor fortuna, diseñando políticas para que la población fuera beneficiaria y coparticipe en el único desarrollo posible, el desarrollo humano.

Però durant els anys setanta, l'Organització de les Nacions Unides hagué de reconèixer que no s'havien aconseguit pal·liar, ni de molt, els efectes més greus de desigualtat entre països, i enormes sectors de la població mundial continuen sota uns índexs de pobresa inacceptables. Foren moltes les veus que s'alçaren assenyalant, com una de les principals causes, la situació de les dones a la majoria de les societats, denunciant que el desenvolupament econòmic no significava una millora per a elles. Els estudis posaren de manifest mancances de tot tipus i una aclaparadora falta de drets; a més, massa projectes no havien contemplat les situacions de les dones viudes o dones cap de família, o la dificultat d'accedir a l'educació o al con-

Pero el desarrollo humano es imposible sin las mujeres. Esto, que parece una perogrullada, es un pensamiento que se ha ido abriendo paso con mucha dificultad, quizás porque la ceguera es consubstancial a la condición humana. En los años sesenta, se fueron introduciendo una serie de enfoques en los programas de desarrollo. El primero fue el enfoque de Bienestar en sus vertientes Antipobreza y Eficiencia.

Pero en los años setenta, la Organización de las Naciones Unidas tuvo que reconocer que no se habían conseguido paliar, ni de lejos, los efectos más graves de desigualdad entre países, y enormes sectores de la población mundial seguían bajo unos índices de pobreza inaceptables. Fueron muchas las voces que se alzaron señalando, como una de las principales causas, la situación de las mujeres en la mayoría de las sociedades, denunciando que el desarrollo económico no significaba una mejora para ellas. Los estudios sacaron a la luz carencias de todo tipo y una abrumadora falta de derechos; además, demasiados proyectos no habían contemplado las situaciones de las mujeres viudas o mujeres cabeza de familia, o la dificultad de acceder a la educación o al control de su fecundidad. También se

trol de la seva fecunditat. També es comprovà que aquells que situaven les dones en el centre, com a sustentadores dels projectes, multiplicaven els seus efectes.

Des d'aleshores, i en una dinàmica d'"assaig, error, rectificació", s'han anat definint objectius i prioritats consensuades a escala internacional, per conformar un marc comú d'actuació amb propostes més justes i equitatives.

L'enfocament Dona i Desenvolupament (MED) veia les dones no com a meres receptors passives de programes de benestar, sinó com a agents de desenvolupament econòmic de les seves comunitats. Aquest enfocament forçava les dones a intervenir en les esferes productiva i reproductiva, i en les tasques comunitàries, però no qüestionava la base de les estructures que feien possible la seva situació de discriminació.

No fou sinó a la IV Conferència de la Dona de Nacions Unides (Pequín, 1995), on quedà clar que la situació de desavantatge de les dones no té arrel biològica, sinó que es basa en factors socials, polítics i econòmics. A Pequín, s'establí l'objectiu d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes, com un aspecte que ha d'influir sobre el conjunt de les polítiques i plans de desenvolupament. És la famosa transversalització o *mainstreaming*, en la nomenclatura anglosaxona. El Pla Director de la Cooperació Espanyola (2001-2004), és coherent amb aquesta línia; recentment s'han publicat les estratègies que l'acompanyen.

Difícilment es podrà ser eficaç si no s'entén el perquè de les coses. Amb aquesta finalitat, és imprescindible utilitzar la perspectiva de gènere en l'anàlisi, és a dir, incloure la reflexió, l'experiència i les necessitats i interessos de les dones en aquesta anàlisi. L'enfocament Gènere en Desenvolupament (GED) procura assegurar que els interessos i experiències de les dones siguin part integral dels projectes.

No convé dissenyar un projecte aliè a aquesta perspectiva, que pretengui afegir-la al final. Això no és un guisat al qual es pot afegir la sal en qualsevol moment de la cocció.

Com diu el conegut fotògraf Sebastião Salgado: "No hi ha desenvolupament sostenible –ni futur– si es manté la marginació de la meitat de la població i es limita el seu accés a l'exercici de la ciutadania."

Nina Parrón, coordinadora d'Activitats Externes de l'Institut Balear de la Dona.

comprobó que aquellos que ponían a las mujeres en el centro, como sustentadoras de los proyectos, multiplicaban sus efectos.

Desde entonces, y en una dinámica de "ensayo, error, rectificación", se han ido definiendo objetivos y prioridades consensuadas a escala internacional, para conformar un marco común de actuación con propuestas más justas y equitativas. El enfoque Mujer y Desarrollo (MED) veía a las mujeres no como meras receptoras pasivas de programas de bienestar, sino como agentes de desarrollo económico de sus comunidades. Este enfoque forzaba a intervenir a las mujeres en las esferas productiva y reproductiva, y en las labores comunitarias, pero no cuestionaba la base de las estructuras que hacían posible su situación de discriminación.

*No fue sino en la IV Conferencia de la Mujer de Naciones Unidas (Pekín, 1995), que quedó claro que la situación de desventaja de las mujeres no tiene raíz biológica, sino que se basa en factores sociales, políticos y económicos. En Pekín, se estableció el objetivo de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres, como un aspecto que debe influir sobre el conjunto de las políticas y planes de desarrollo. Es la famosa transversalización o *mainstreaming*, en su nomenclatura anglosajona. El Plan Director de la Cooperación Española (2001-2004), es coherente con esta línea; recientemente se han publicado las estrategias que lo acompañan.*

Difícilmente se podrá ser eficaz si no se entiende el porqué de las cosas. Con esta finalidad, es imprescindible utilizar la perspectiva de género en el análisis, o sea, incluir la reflexión, la experiencia y las necesidades e intereses de las mujeres en este análisis. El enfoque Género en Desarrollo (GED) procura asegurar que los intereses y experiencias de las mujeres sean parte integral de los proyectos.

No conviene diseñar un proyecto ajeno a esta perspectiva, pretendiendo agregarla al final. Esto no es un guiso al que se le puede añadir la sal en cualquier momento de la cocción.

Como dice el conocido fotógrafo Sebastião Salgado: "No hay desarrollo sostenible –ni futuro– si se mantiene la marginación de la mitad de la población y se limita su acceso al ejercicio de la ciudadanía."

Nina Parrón, coordinadora de Actividades Externas del Institut Balear de la Dona.